

SECTION 9. BIOLOGY AND BIOTECHNOLOGY

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Чіков Ігор Васильович

молодший науковий співробітник

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Україна

Чеканов Михайло Михайлович

молодший науковий співробітник

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Україна

Фабрика Марина Рахматуловна

молодший науковий співробітник

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Україна

Діденко Інна Петрівна

канд. біол. наук, завідувач відділу трав'янистих рослин

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Україна

ОЦІНКА ДЕКОРАТИВНОСТІ *BUTOMUS UMBELLATUS* L. В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Різноманітність гідрофітів та їх декоративних якостей приваблює до себе погляд людей та створює у них особливе внутрішнє естетичне відчуття у різні пори року. Від їх декоративності залежить вибір відповідного рослинного матеріалу, який підкреслить шарм та загальне враження самої ділянки, а правильний добір рослин підвищує довговічність та експлуатаційний період об'єкту влаштування.

Питаннями вивчення декоративних властивостей та перспектив використання в озелененні водойм гідрофільними рослинами займалися Р.М. Данилик [3], В.П. Кучерявий [6], В.М. Голуб [1], Н.П. Голуб [2], Д.В. Дубина [5], Т.П. Мазур [7], М.Я. Дідух [4], О.К. Редько й А.І. Кушнір [9], Г.А. Чорна [11] та інші.

З огляду на декоративний елемент водної поверхні найбільше значення мають водні квіткові рослини та сформовані ними угруповання. Для цієї мети використовують види, які характеризуються високодекоративними морфологічними особливостями – широкими або розсіченими листками й ефектними квітками (види родів *Batrachium* (DC.) S.F. Gray, *Butomus* L., *Nymphaea* L., *Nuphar* Sm, *Hydrocharis* L., *Potamogeton* L., *Nymphoides* Ség., *Trapa* L., *Sagittaria* L., *Stratiotes* L., *Urticularia* L., тощо) [3].

Метою наших досліджень було з'ясувати декоративні властивості *Butomus umbellatus* L., як перспективного виду для озеленення водойм.

Дослідження проводили впродовж 2014-2022 рр., в культурі Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України.

Згідно літературних джерел, у дендропарку *B. umbellatus* був висаджений у 1999 р. Найбільше місцезростання було зосереджене на Соколиному ставку (в минулому

Нерестилище) (квартал 42) [2]. Але при інвентаризації 2010 р., даний вид не було знайдено [4]. Повторно його було інтродуковано з лівого берега р. Дніпро (м. Херсон, у вересні 2012 р. та м. Київ, у середині червня 2014 р.) й висаджено на дослідно-інтродукційній ділянці ім. В.В. Мітіна (кв. 3). Декоративність окремої особини чи групи рослин у насадженнях оцінювали за шкалою В.М. Остапка й Н.Ю. Кунець [8]. Розроблена шкала включає 20 основних ознак, які характеризують загальний вигляд, декоративні якості квітки, суцвіття, пагонів, листка, плоду й особини в цілому (табл. 1).

V. umbellatus - монотипний представник родини Butomaceae Rich. Багаторічна, довгокореневищна, вегетативнорухлива, пучкокоренева рослина, геліофіт, мезотроф [10].

На дослідно-інтродукційній ділянці парку, у штучній міні-водоймі (2,5×1,2 м), що є 0,4 м завглибшки, з рівнем ґрунту від поверхні води від 0-10 см, було висаджено 6 кореневищ (4-7 см завдовжки), на відстані 15-20 см і від 5-15 см завглибшки (від поверхні води), по західній стороні водойми (1,2 м завдовжки), в умовах повного освітлення. Впродовж 2014-2022 рр. досліджений вид зарекомендував себе, по відношенню до екологічних факторів, як гідрофіт, мікротермофіт, геліофіт, мезотроф та нейтрофіт. Росте в угрупованнях з *Schoenoplectiella mucronata* (L.) J.Jung & H.K.Choi, *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) O. Kuntze, *Lysichiton camtschatscensis* (L.) Schott., *Equisetum hyemale* L., *Carex strigosa* Huds., *Pontederia cordata* L., *Orontium aquaticum* L. й *Schoenoplectus lacustris* (L.) Palla (рис. 1).

Рис. 1. Угруповання гідрофітів, за участі *V. umbellatus* у культурі Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України

При візуальній оцінці декоративності досліджуваного виду, ми спостерігали загальний вигляд рослини та груп рослин, які формують декоративні композиції (табл. 1, рис. 2, 3, 4).

Оцінка декоративності *B. umbellatus* в умовах культури Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України
(за шкалою В.М. Остапка й Н.Ю. Кунець (Остапко))

Ознака	Амплітуда оцінки (min-max)	Оцінка ознаки	Пояснення
Особина: період декоративності	2-5	3	окремий період вегетаційного сезону (літо (VI, VII))
тривалість цвітіння	3-15	15	тривалість цвітіння більше 30 днів
характер цвітіння	6-10	6	один раз на сезон
Пагін: міцність квітконоса	2-10	8	при досяганні плодів квітконоси схильні до вилягання
забарвлення	1-5	2	світлий сизо-зелений колір, що контрастує з кольором листя
Лист: формації листя	1-5	2	прикореневі листки
забарвлення	3-15	6	салатовий колір
стійкість до вигоряння	2-10	4	колір листя вигорає, що знижує декоративність
довговічність	3-5	4	найбільша декоративність в період цвітіння
Суцвіття: кількість на генеративному пагоні	2-10	2	одне суцвіття на генеративному пагоні
кількість одночасно відкритих квіток в суцвітті	3-15	9	30 % від загальної кількості
щільність	6-10	6	вид з рихлим суцвіттям, що розпадається
Квітка: кількість одночасно відкритих квіток на рослині	9-15	9	менше 50 %
діаметр квітки (парцели)	1-5	5	діаметр квітки більше 2 см
забарвлення	3-15	6	світлий колір віночка
стійкість до вигоряння	2-10	4	вигорає та змінюється відтінок
обсіпання	4-10	10	обсіпання квіток до 20 %
Плід: забарвлення	3-15	12	плоди добре помітні, але не викликають захоплення
обсіпання	4-10	10	обсіпання насіння, не більше 20%
Сума балів	40-200	123	висока декоративність

Рис. 2. Декоративність *B. umbellatus* під час бутонізації у культурі Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України

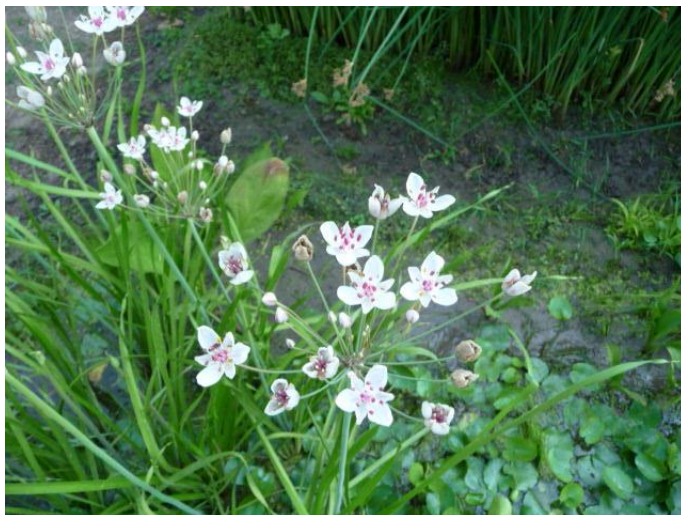

Рис. 3. Декоративність *V. umbellatus* під час квітучання у культурі дендропарку «Софіївка»

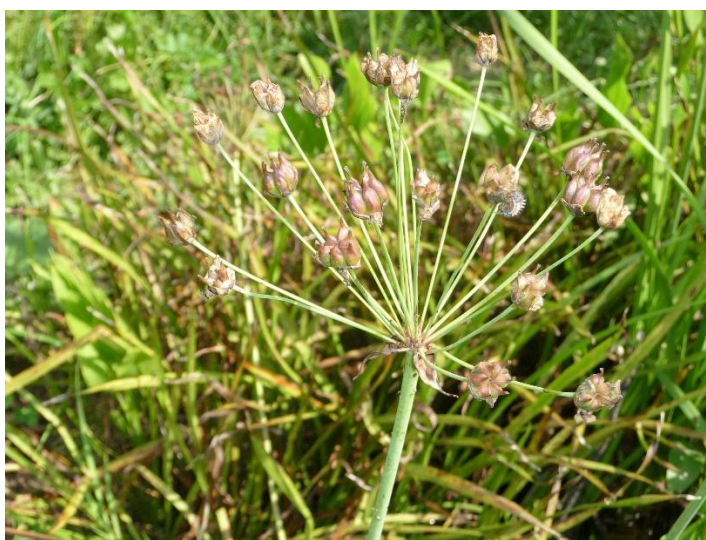

Рис. 4. Декоративність *V. umbellatus* під час плодоношення у культурі дендропарку «Софіївка»

Висновки. Сума в 123 бали підтверджує наше естетичне враження і говорить про високу декоративність *V. umbellatus* в умовах культури (від бутонізації до плодоношення), а метод вирощування даного виду в штучних міні-водоїмах - є перспективним для промислового використання.

Список використаних джерел:

1. Голуб, В.М., Голуб, Н.П. (2002). Декоративні гідрофіти Правобережного Лісостепу України та перспективи використання їх в озелененні водойм. *Інтродукція рослин*, 2002, (1), 129-132.
2. Голуб, Н.П. (2001). Прибережно - водні рослини дендрологічного парку «Софіївка» НАН України та перспективи їх використання в озелененні рекреаційних зон. *Інтродукція рослин*, (3-4), 147-151.
3. Данилик, Р.М. (2004) *Еколого-біологічна характеристика рослинності водних екосистем зеленої зони міста Львова (трансформація, фітоіндикація, відновлення)* (автореф. дис.канд. біол. наук). Дніпропетровський національний університет. Дніпропетровськ, Україна.
4. Дідух, М.Я., Чіков, І.В. (2011) Колекція водних та прибережно-водних рослин Національного дендропарку «Софіївка» НАН України. *Автохтонні та інтродуковані рослини*, (7), 9-15.
5. Дубына, Д. В. (1982). *Кувшинковые Украины*. Київ: Наукова думка.

6. Кучерявий, В.П., Данилик, Р.М. (1997) Водні та прибережно-водні рослини в озелененні м. Львова. *Проблеми експериментальної ботаніки та екології рослин*. (1), 248 -251.
7. Мазур, Т.П. (2000) *Водойма у саду (латаття – види, сорти, гібриди, особливості розвитку та догляду за ними)*. Київ: Квіти України.
8. Остапко, В.М., Кунець, Н.Ю. (2009). Шкала оцінки декоративності петрофітних видів флори Юго-востока України. *Інтродукція рослин*, (1), 18-22.
9. Редько, К.О., Кушнір, А.І. (2013). Особливості добору декоративних рослин для озеленення водних устроїв на різних садово-паркових об'єктах. *Науковий вісник України: Актуальні проблеми лісового та садово-паркового господарства*. (23.6), 222-228.
10. Тарасов, В. В. (2012) *Флора Дніпропетровської і Запорізької областей*. Видання друге. Доповнене та виправлене. Дніпропетровськ: Ліра.
11. Чорна, Г.А. (2006) *Флора водойм і боліт Лісостепу України. Судинні рослини*. Київ: Фітосоціоцентр.